

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY, PŁAC I SPRAW SOCJALNYCH

z dnia 22 grudnia 1981 r.

w sprawie zasiłków rodzinnych.

Na podstawie art. 4 ust. 1 i art. 9 dekretu z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. Nr 66, poz. 414 z późniejszymi zmianami) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Osoby uprawnione do zasiłków rodzinnych.

§ 1. 1. Do zasiłków rodzinnych uprawnieni są pracownicy podlegający ubezpieczeniu na wypadek choroby i macierzyństwa, zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy.

2. Warunek zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy nie jest wymagany od:

- 1) pracownicy zatrudnionej co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy, jeżeli ani ona sama, ani jej małżonek nie jest podatnikiem podatku gruntowego,
- 2) inwalidy, jeżeli jest zatrudniony co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy,

§ 2. 1. Pracownika uważa się za zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy, jeżeli wykonuje pracę według normy czasu pracy ustalonej dla danej kategorii pracowników.

2. Jeżeli dla danej kategorii pracowników ze względu na szczególne warunki pracy nie są ustalone normy czasu pracy, za zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy uważa się pracownika, który z tytułu tego zatrud-

nienia osiąga wynagrodzenie miesięczne w kwocie nie niższej od najniższego wynagrodzenia zasadniczego pracowników, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Przepis § 1 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

3. Pracownika zatrudnionego równocześnie w dwóch lub więcej zakładach pracy uważa się za zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy, jeżeli łączny czas jego pracy odpowiada pełnemu wymiarowi czasu pracy dla danej kategorii pracowników w jednym z tych zakładów. Przepis § 1 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 2

Członkowie rodziny, na których przysługują zasiłki rodzinne.

§ 3. Pracownikowi uprawnionemu do zasiłków rodzinnych zasiłki te przysługują na dzieci i na małżonka, jeżeli spełniają warunki określone w § 4—9.

§ 4. 1. Zasiłek rodzinny na dziecko przysługuje:

- 1) do ukończenia 16 lat życia, a jeżeli kształci się w szkole lub na kursie przysposobienia bądź doskonalenia zawodowego trwającym co najmniej 3 miesiące — do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat życia; jeżeli ukończenie 25 lat życia przypada na ostatni rok nauki w szkole wyższej, zasiłek rodzinny przysługuje do końca danego roku akademickiego,

2) bez względu na wiek, jeżeli jest inwalidą I lub II grupy, a inwalidztwo to powstało w wieku uprawniającym do zasiłku (pkt 1).

2. W razie przerwy w nauce, spowodowanej chorobą dziecka, zasiłek rodzinny wypłaca się nadal przez okres tej przerwy, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat życia.

§ 5. Za dzieci, na które przysługuje zasiłek rodzinny, uważa się:

- 1) dzieci własne pracownika lub jego małżonka oraz dzieci przysposobione,
- 2) wnuki, rodzeństwo oraz inne dzieci przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności,
- 3) dzieci przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej.

§ 6. 1. Zasiłek rodzinny nie przysługuje na dziecko:

- 1) pozostające w związku małżeńskim,
- 2) pobierające stypendium zwyczajne lub fundowane dla studentów szkół wyższych albo wynagrodzenie w okresie odbywania przygotowania zawodowego, zasiłek wychowawczy lub rentę, albo osiągające inne dochody z tytułu pracy — w kwocie przekraczającej miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia zasadniczego pracowników,
- 3) przebywające w zakładzie specjalnym, w domu dziecka lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej,
- 4) przebywające w zakładzie poprawczym lub karnym.

2. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie ma zastosowania w razie zawarcia związku małżeńskiego:

- 1) między osobami kształcącymi się w szkole,
- 2) przez osobę wymienioną w § 16, jeżeli małżonek tej osoby nie jest uprawniony do zasiłku rodzinnego lub nie może zapewnić jej środków utrzymania.

3. Ograniczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy dzieci wymienionych w § 16, jeżeli za pobyt dziecka w tych placówkach rodzice lub opiekunowie ponoszą odpłatność.

4. Na dziecko pobierające w ciągu roku akademickiego stypendium zwyczajne lub fundowane, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zasiłek rodzinny nie przysługuje również w okresie ferii letnich.

5. W razie cofnięcia w ciągu roku akademickiego stypendium, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, zasiłek rodzinny przysługuje od pierwszego miesiąca, za który dziecko nie otrzymało stypendium.

§ 7. Zasiłek rodzinny na małżonka przysługuje, jeżeli spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) wychowuje choćby jedno dziecko w wieku do lat 8 lub sprawuje opiekę nad dzieckiem, o którym mowa w § 16,
- 2) ukończył: 50 lat — kobieta lub 65 lat — mężczyzna,
- 3) jest inwalidą.

§ 8. Zasiłek rodzinny nie przysługuje na małżonka:

- 1) pobierającego zasiłek wychowawczy,
- 2) pobierającego rentę lub emeryturę albo osiągającego wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia albo dochód z innych źródeł — w kwocie przekraczającej miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia zasadniczego pracowników,
- 3) przebywającego w zakładzie pomocy społecznej, bez względu na wysokość odpłatności,
- 4) odbywającego karę pozbawienia wolności.

§ 9. Zasiłek rodzinny nie przysługuje na członków rodziny zamieszkujących poza obszarem Państwa Polskiego, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

§ 10. Prawo do zasiłku rodzinnego na dziecko lub na małżonka powstaje z pierwszym dniem miesiąca kalendarzowego, w którym zostały spełnione wszystkie warunki wymagane od dziecka lub małżonka do uzyskania tego zasiłku, a ustaje z ostatnim dniem miesiąca kalendarzowego, w którym ustał choćby jeden z tych warunków.

Rozdział 3

Wysokość zasiłków rodzinnych.

§ 11. Zasiłki rodzinne wypłaca się w wysokości podstawowej lub podwyższonej,

§ 12. 1. Wysokość zasiłków rodzinnych, z uwzględnieniem ust. 2, wynosi miesięcznie:

Członkowie rodziny uprawnieni do zasiłku rodzinnego	Miesięczna kwota zasiłku w złotych			
	w wysokości podwyższonej przy dochodzie na osobę w rodzinie			w wysokości podstawowej
	do 2.000 zł	od 2.001 do 2.500 zł	od 2.501 do 3.500 zł	
1	2	3	4	5
1) jedno dziecko	350	250	150	70
2) dwoje dzieci	800	500	300	175
3) troje dzieci	1.250	750	450	310
4) czwarte i każde następne dziecko	500	360	180	155
5) małżonek nie wychowujący dzieci	200	100	100	40
6) małżonek wychowujący jedno i więcej dzieci uprawnionych do zasiłku	350	250	150	90

2. Pracownikom uprawnionym do zasiłków rodzinnych w wysokości podwyższonej na pięćoro i więcej dzieci w rodzinach, w których dochód na osobę nie przekracza 2.000 zł miesięcznie, wypłaca się zasiłek w wysokości 500 zł na każde dziecko.

§ 13. 1. Zasiłki rodzinne w wysokości podstawowej wypłaca się, jeżeli przeciętny miesięczny dochód przypadający na osobę w rodzinie pracownika uprawnionego do zasiłku rodzinnego:

- 1) przekracza kwotę 3.500 zł albo
- 2) nie przekracza kwoty 3.500 zł, ale pracownik lub jego małżonek jest podatnikiem podatku gruntowego z tytułu użytkowania działki ziemi o powierzchni przekraczającej 0,5 ha użytków rolnych albo podatnikiem podatku dochodowego lub podatku dochodowego i obrotowego bądź uiszcza opłatę skarbową z tytułu wykonywania rzemiosła.

2. Zasiłki rodzinne w wysokości podwyższonej wypłaca się, jeżeli:

- 1) przeciętny miesięczny dochód przypadający na osobę w rodzinie pracownika uprawnionego do zasiłku rodzinnego nie przekracza kwoty 3.500 zł, a pracownik ani jego małżonek nie jest podatnikiem podatku gruntowego z tytułu użytkowania działki ziemi o powierzchni przekraczającej 0,5 ha użytków rolnych ani podatnikiem podatku dochodowego lub podatku dochodowego i obrotowego, ani też nie uiszcza opłaty skarbowej z tytułu wykonywania rzemiosła,
- 2) pracownik lub jego małżonek użytkuje działkę ziemi o powierzchni przekraczającej 0,5 ha użytków rolnych, lecz został zwolniony od opłacania podatku gruntowego ze względu na liczbę utrzymywanych dzieci, a przeciętny miesięczny dochód przypadający na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 3.500 zł.

§ 14. 1. Prawo do zasiłku rodzinnego w wysokości podwyższonej ustala się na cały rok kalendarzowy na podstawie przeciętnego miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie w roku ubiegłym.

2. Zasiłki nie ulegają zmniejszeniu mimo przekroczenia granicy dochodu, od której zależy ich wysokość, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na wszystkich członków rodziny nie równoważy kwoty zmniejszenia zasiłku.

3. Prawo do zasiłku rodzinnego w wysokości podwyższonej podlega ponownemu ustaleniu w ciągu roku kalendarzowego tylko w razie:

- 1) zwiększenia się lub zmniejszenia liczby członków rodziny utrzymujących się z dochodu uzyskiwanego przez rodzinę pracownika,
- 2) uzyskania lub utraty przez pracownika lub członka jego rodziny źródła dochodu.

§ 15. Zasady ustalania prawa do zasiłków rodzinnych w wysokości podwyższonej określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 16. 1. Zasiłek rodzinny przysługujący na dziecko w wieku do lat 16, które ze względu na stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny wymaga stałej opieki innej osoby, polegającej na konieczności pielęgnacji lub na systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym i rehabilitacyjnym — zwiększa się o kwotę 1.000 zł miesięcznie.

2. Zasiłek rodzinny przysługujący na dziecko, które ukończyło 16 rok życia, zwiększa się w myśl ust. 1:

1) do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 lat życia, jeżeli przed 16 rokiem życia był na nie przyznany taki zasiłek lub do takiego zasiłku było uprawnione i nadal odpowiada ono warunkom określonym w ust. 1 oraz kształci się w szkole lub na kursie, o którym mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, albo

2) bez względu na wiek, jeżeli zaliczone zostało do I lub II grupy inwalidów.

3. Zasiłek rodzinny przysługujący na małżonka zwiększa się o kwotę 1.000 zł miesięcznie, jeżeli zaliczony został on do I grupy inwalidów, a w razie gdy był na niego wypłacany taki zasiłek przed zawarciem związku małżeńskiego — także do II grupy inwalidów.

4. Stany fizyczne, psychiczne i psychofizyczne, o których mowa w ust. 1, określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

Rozdział 4

Warunki nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych.

§ 17. 1. Prawo do zasiłku rodzinnego nabywa pracownik po przepracowaniu 3 miesięcy kalendarzowych w tym samym zakładzie pracy.

2. Do trzymiesięcznego okresu pracy, o którym mowa w ust. 1, wlicza się — w razie zmiany zatrudnienia — okres pracy w poprzednim zakładzie pracy, chyba że przerwa w zatrudnieniu trwała dłużej niż 3 miesiące lub stosunek pracy został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika albo wygasł wskutek porzucenia pracy.

3. Warunek, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagany, jeżeli pracownik podjął pracę w ciągu 3 miesięcy od:

- 1) ukończenia nauki w szkole lub na kursie, o którym mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, albo zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej,
- 2) ustania prawa do zasiłku z ubezpieczenia społecznego,
- 3) ustania prawa do renty, do której był wypłacany dodatek rodzinny,
- 4) śmierci małżonka, który pobierał zasiłek rodzinny.

§ 18. 1. Pracownikowi, który nabył prawo do zasiłku rodzinnego:

- 1) w myśl § 17 ust. 1 — wypłaca się zasiłek rodzinny poczynając od czwartego miesiąca zatrudnienia,
- 2) w myśl § 17 ust. 2 i 3 — wypłaca się zasiłek rodzinny poczynając od pierwszego miesiąca zatrudnienia, jeżeli w miesiącu tym przepracował co najmniej 15 dni.

2. Za dni przepracowane w myśl ust. 1 pkt 2 uważa się również dni, za które pracownik otrzymał zasiłek z ubezpieczenia społecznego, oraz inne dni usprawiedliwionej nieobecności w pracy.

§ 19. 1. Zasiłek rodzinny wypłaca się za każdy miesiąc zatrudnienia, z wyjątkiem miesięcy, w których pracownik korzystał przez okres dłuższy niż 15 dni z urlopu bezpłatnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do urlopów bezpłatnych udzielanych pracownikom państwowych i spółdziel-

czych przedsiębiorstw budowlano-montażowych w związku z ograniczeniem robót w okresie zimowym.

§ 20. 1. Za miesiąc, w którym ustało zatrudnienie, zasiłek rodzinny wypłaca się, jeżeli pracownik zatrudniony był w tym miesiącu co najmniej 15 dni lub nawet przez okres krótszy, gdy stosunek pracy został rozwiązany wskutek przejścia na emeryturę lub rentę albo gdy pracownik zmarł.

2. Jeżeli rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło bez wypowiedzenia z winy pracownika lub wskutek porzucenia pracy, za miesiąc, w którym stosunek pracy został rozwiązany, nie wypłaca się zasiłku rodzinnego.

§ 21. Po rozwiązaniu stosunku pracy pracownik zachowuje prawo do zasiłku rodzinnego za miesiące, w których otrzymał zasiłek z ubezpieczenia społecznego co najmniej przez 15 dni, chyba że rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło bez wypowiedzenia z winy pracownika lub wskutek porzucenia pracy.

§ 22. Pracownik korzystający z urlopu wychowawczego zachowuje w czasie tego urlopu prawo do zasiłku rodzinnego na członków rodziny, na których zasiłek ten był wypłacany przed rozpoczęciem urlopu, a także nabywa prawo do zasiłku rodzinnego na członków rodziny, na których prawo do zasiłku powstało w czasie urlopu.

Rozdział 5

Postępowanie w sprawach przyznawania zasiłków rodzinnych.

§ 23. 1. Ustalenie uprawnień do zasiłku rodzinnego i jego wypłata następuje na podstawie wniosku pracownika.

2. Do zgłoszenia wniosku o wypłatę zasiłku rodzinnego na dziecko z tytułu zatrudnienia pracownika uprawnione są również osoby sprawujące opiekę nad dzieckiem oraz właściwe organizacje społeczne, jeżeli pracownik nie ma możliwości zgłoszenia takiego wniosku lub zgłoszenia takiego wniosku zaniedbuje.

3. Wniosek w sprawie zwiększenia zasiłku rodzinnego na dziecko w myśl § 16 powinien być zaopiniowany i udokumentowany przez:

- 1) klinikę pediatryczną akademii medycznej lub instytutu,
- 2) oddział pediatryczny szpitala wojewódzkiego,
- 3) poradnię dziecięcą stopnia wojewódzkiego albo
- 4) placówkę ortopedyczno-rehabilitacyjną lub poradnię specjalistyczną albo oddział szpitalny zespołu opieki zdrowotnej.

§ 24. 1. Prawo do zasiłków rodzinnych i ich wysokość ustalają oraz zasiłki te wypłacają:

- 1) państwowe i spółdzielcze zakłady pracy — bez względu na liczbę zatrudnionych pracowników,
- 2) pozostałe zakłady pracy — zatrudniające co najmniej 5 pracowników,
- 3) oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych — w wypadkach innych niż wymienione w pkt 1 i 2.

2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może powierzyć ustalanie prawa do zasiłków rodzinnych i ich wysokości oraz wypłacanie zasiłków zakładom pracy, o których mowa w ust. 1 pkt 2, zatrudniającym mniej niż 5 pracowników:

§ 25. W wypadku, o którym mowa w § 21, zasiłek rodzinny wypłaca zakład pracy lub oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zależności od tego, kto wypłaca zasiłek z ubezpieczenia społecznego.

§ 26. Decyzję w sprawie zwiększenia zasiłku rodzinnego w myśl § 16 wydaje oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

§ 27. Na wniosek osoby zainteresowanej oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustaleń zakładu pracy w zakresie prawa do zasiłku rodzinnego lub jego wysokości i wydaje w tej sprawie decyzję z pouczeniem o przysługujących środkach odwoławczych.

§ 28. Na żądanie pracownika, zakładu pracy lub oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zakład pracy, w którym pracownik był poprzednio zatrudniony, jest obowiązany wydać zaświadczenie potrzebne do ustalenia uprawnień do zasiłku rodzinnego.

§ 29. Osoba pobierająca zasiłek rodzinny jest obowiązana przedstawiać na żądanie zakładu pracy lub oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dowody stwierdzające uprawnienia do otrzymywania zasiłku rodzinnego oraz zawiadamiać o wszelkich zmianach w stosunkach rodzinnych i majątkowych, mających wpływ na uprawnienia lub wysokość zasiłku rodzinnego:

Rozdział 6

Zasady wypłacania zasiłków rodzinnych.

§ 30. 1. Zasiłki rodzinne wypłaca się miesięcznie z dołu.

2. Państwowe i spółdzielcze zakłady pracy wypłacają zasiłki rodzinne w terminach wypłaty ostatecznie rozliczonych wynagrodzeń dla danej kategorii pracowników za dany miesiąc, a pozostałe zakłady pracy — najpóźniej do dnia 6 następnego miesiąca.

3. Kwoty należnych zasiłków rodzinnych państwowe i spółdzielcze zakłady pracy ujmują listą płatniczą wynagrodzeń z tytułu pracy.

4. Oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wypłacają zasiłki rodzinne nie później niż w ciągu 10 dni od dnia przedstawienia dowodów niezbędnych do wypłaty zasiłku.

§ 31. 1. Zasiłek rodzinny wypłaca się poczynając od miesiąca kalendarzowego, w którym powstało prawo do tego zasiłku, jednakże za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

2. Jeżeli niezgłoszenie wniosku o wypłatę zasiłku rodzinnego w terminie 6 miesięcy od miesiąca, w którym powstało prawo do tego zasiłku, nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych, termin 6 miesięcy liczy się od miesiąca, w którym ustała przeszkoda uniemożliwiająca zgłoszenie wniosku.

3. Jeżeli odmowa wypłaty zasiłku rodzinnego lub ustalenie wysokości tego zasiłku były następstwem błędów zakładu pracy lub oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wypłata lub wyrównanie wysokości zasiłku rodzin-

nego może nastąpić najdalej za 3 lata wstecz od daty stwierdzenia tego błędu.

§ 32. 1. Na jednego członka rodziny wypłaca się tylko jeden zasiłek rodzinny i tylko z tytułu jednego zatrudnienia.

2. W razie zbiegu prawa do zasiłku rodzinnego na dziecko z tytułu zatrudnienia obojga rodziców zasiłek wypłaca się temu z rodziców, który zażąda wypłaty zasiłku z tytułu swojego zatrudnienia.

3. Jeżeli dziecko nie pozostaje we wspólności domowej i rodzinnej z obojgiem rodziców, zasiłek rodzinny wypłaca się z tytułu zatrudnienia tego z rodziców, u którego dziecko przebywa.

4. W razie zbiegu prawa do zasiłku rodzinnego z prawem do dodatku rodzinnego do wynagrodzenia albo do emerytury lub renty, wypłaca się świadczenie wybrane przez zainteresowanego.

§ 33. 1. Zasiłek rodzinny wypłaca się pracownikowi, z wyjątkiem wypadków wymienionych w ust. 2.

2. Zasiłek rodzinny wypłaca się małżonkowi pracownika lub opiekunowi dziecka:

- 1) w razie zawieszenia lub pozbawienia pracownika władzy rodzicielskiej,
- 2) w razie zasądzenia od pracownika świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka lub małżonka, przy czym zasiłek rodzinny nie podlega zaliczeniu na poczet tych świadczeń,
- 3) w razie postanowienia sądu zobowiązującego pracownika do przekazywania zasiłku rodzinnego tym osobom,
- 4) w razie pobytu pracownika w zakładzie leczenia zamkniętego lub w zakładzie dla nałogowych alkoholiczków,
- 5) w innych uzasadnionych wypadkach, jeżeli pracownik nie spełnia obowiązku dostarczania środków utrzymania rodziny lub w inny sposób naraża na istotną szkodę interes rodziny.

§ 34. 1. Wypłatę zasiłku rodzinnego wstrzymuje się, jeżeli prawo do tego zasiłku ustało lub jeżeli okaże się, że prawo takie w ogóle nie istniało.

2. Wypłata kwoty zwiększającej zasiłek rodzinny w myśl § 16 ulega wstrzymaniu, jeżeli wstrzymana została wypłata zasiłku rodzinnego w myśl ust. 1, a ponadto jeżeli:

- 1) komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w wyniku badania kontrolnego orzekła, że ustały okoliczności, o których mowa w § 16 ust. 1—3,
- 2) małżonek lub dziecko umieszczone zostało w zakładzie opieki zdrowotnej zamkniętej na okres ponad 6 miesięcy; wypłatę wstrzymuje się poczynając od 7 miesiąca.

3. W wypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 1, decyzję o wstrzymaniu kwoty zwiększającej zasiłek rodzinny w myśl § 16 wydaje oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

4. Jeżeli nieprawna wypłata zasiłku rodzinnego (ust. 1) nastąpiła z winy pracownika, kwotę tej wypłaty potrąca się pracownikowi z bieżących zasiłków rodzinnych.

§ 35. 1. Wypłacone przez zakład pracy zasiłki rodzinne zalicza się na poczet składek na ubezpieczenie społeczne opłacanych przez zakłady pracy.

2. Nieprawnie wypłacone zasiłki obciążają zakład pracy i nie mogą być zaliczone na poczet składek należnych od zakładu pracy na ubezpieczenie społeczne.

§ 36. Zakłady pracy wypłacające zasiłki rodzinne obowiązane są:

- 1) prowadzić dokumentację dotyczącą wypłat zasiłków rodzinnych,
- 2) zwracać się do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do zasiłku rodzinnego w wypadkach wątpliwych,
- 3) okazywać lub przedstawiać do wglądu wszystkie dokumenty dotyczące wypłat zasiłków rodzinnych organom kontrolnym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz innym organom uprawnionym do kontroli,
- 4) podejmować lub wstrzymywać wypłatę zasiłku rodzinnego na polecenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 37. Pracownikowi zatrudnionemu równocześnie w dwóch lub więcej zakładach pracy zasiłki rodzinne wypłaca ten zakład, w którym wymiar czasu pracy jest największy, a jeżeli wymiar ten jest równy — ten zakład, w którym pracownik złożył wniosek o wypłatę zasiłku.

§ 38. W razie śmierci pracownika przed podjęciem należnego mu zasiłku rodzinnego wypłaca się go osobom uprawnionym do podjęcia wynagrodzenia lub zasiłku z ubezpieczenia społecznego przysługującego temu pracownikowi.

§ 39. Prawidłowość wypłat zasiłków rodzinnych przez zakłady pracy kontroluje Zakład Ubezpieczeń Społecznych i jego oddziały.

Rozdział 7

Przepisy końcowe.

§ 40. Jeżeli wskutek szczególnych okoliczności warunki wymagane do nabycia uprawnień do zasiłku rodzinnego nie są spełnione, zasiłek może być przyznany w drodze wyjątku przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 41. Inwalidztwo, o którym mowa w § 1 ust. 2 pkt 2, w § 4 ust. 1 pkt 2, w § 7 pkt 3 i w § 16, ustala się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

§ 42. Szczegółowe instrukcje dotyczące udokumentowania uprawnień i trybu wypłaty zasiłków rodzinnych wydaje Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

§ 43. Traci moc rozporządzenie Ministra Pracy, Plac i Spraw Socjalnych z dnia 31 maja 1974 r. w sprawie zasiłków rodzinnych (Dz. U. z 1974 r. Nr 21, poz. 127, z 1975 r. Nr 27, poz. 143, z 1976 r. Nr 40, poz. 239, z 1978 r. Nr 17, poz. 78, z 1980 r. Nr 25, poz. 103 i z 1981 r. Nr 2, poz. 11).

§ 44. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1982 r.

Minister Pracy, Plac i Spraw Socjalnych: A. Rajkiewicz

Załącznik nr 1 do rozporządzenia
Ministra Pracy, Płac i Spraw So-
cjalnych z dnia 22 grudnia 1981 r.
(poz. 191).

ZASADY USTALANIA PRAWA DO ZASIŁKÓW RODZINNYCH W WYSOKOŚCI PODWYŻSZONEJ

§ 1. 1. Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego w wysokości podwyższonej uwzględnia się dochody pracownika, jego małżonka oraz dzieci pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

2. Przeciętny miesięczny dochód rodziny stanowi suma przeciętnych miesięcznych dochodów poszczególnych członków rodziny, o których mowa w ust. 1.

3. Jeżeli członek rodziny osiąga dochody z różnych źródeł, przeciętny miesięczny jego dochód stanowi suma przeciętnych miesięcznych dochodów z poszczególnych źródeł.

4. Przeciętny miesięczny dochód z każdego źródła ustala się przez podzielenie sumy dochodu z tego źródła przez liczbę miesięcy, w których został on osiągnięty.

5. Przy ustalaniu dochodu rodziny nie uwzględnia się dochodów z tych źródeł, które członek rodziny utracił w ciągu roku kalendarzowego, z którego ustala się dochód.

§ 2. 1. Dochód przypadający na członka rodziny ustala się dzieląc łączną kwotę przeciętnego miesięcznego dochodu pracownika, jego małżonka oraz dzieci, które pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym, przez liczbę członków rodziny, a mianowicie: pracownika, jego małżonka, dzieci oraz innych członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

2. Przez innych członków rodziny, o których mowa w ust. 1, rozumie się osoby nie posiadające żadnych własnych dochodów, utrzymywane wyłącznie z dochodu rodziny, z którą pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym.

3. Za członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym uważa się także:

- 1) dzieci przebywające w internacie, domu dziecka i zakładzie specjalnym,
- 2) członków rodziny alimentowanych przez pracownika lub jego małżonka na podstawie wyroku sądowego lub ugody zawartej przed sądem,
- 3) małżonka przebywającego w zakładzie pomocy społecznej.

4. Jeżeli inni członkowie rodziny pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym posiadają własne źródła dochodów, nie wlicza się ich do kręgu osób, przez które dzieli się dochód rodziny, a ich dochodów nie wlicza się do dochodu rodziny.

§ 3. 1. Za dochód w rozumieniu § 1 ust. 2 uważa się:

- 1) wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia i nauki zawodu,
- 2) dochody z tytułu:
  - a) pracy nakładczej,
  - b) pracy wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki społecznej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu tych umów — uzasadniających objęcie ubezpieczeniem społecznym,
  - c) działalności zarobkowej na własny rachunek oraz współpracy przy prowadzeniu tej działalności — uzasadniających objęcie ubezpieczeniem społecznym.

- d) członkostwa spółdzielni,
- e) wykonywania wolnego zawodu,
- f) stałej działalności twórczej lub artystycznej,
- g) wynajmu pokoi gościnnych,

- 3) zasiłki z ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem zasiłków pogrzebowych, porodowych i rodzinnych oraz jednorazowych zasiłków z tytułu urodzenia dziecka,
- 4) emerytury i renty ze wszystkimi wzrostami i dodatkami, z wyjątkiem dodatków rodzinnych, dodatków z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów lub osiągnięcia 80 lat oraz dodatków pielęgnacyjnych,
- 5) stypendia.

2. Jeżeli dochód, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, podlega opodatkowaniu podatkiem od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne, pomniejsza się go o kwotę tego podatku i składki.

3. Za dochód nie uważa się:

- 1) alimentów oraz świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego,
- 2) zasiłków na członków rodziny, wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111),
- 3) pomocy materialnej udzielanej przez państwo na dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej,
- 4) dochodu osiąganego z działki ziemi bez względu na jej powierzchnię.

§ 4. 1. Za wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia i nauki zawodu w uspołecznionym zakładzie pracy uważa się wypłacane w danym roku kalendarzowym należności zaliczane do osobowego funduszu płac, z wyjątkiem:

- 1) wypłat z funduszu mistrza (majstra, kierownika budowy),
- 2) dodatkowego wynagrodzenia dla oblatywaczy samolotów i za sprawdzanie spadochronów,
- 3) ryczałtu dziennego dla robotników zatrudnionych w lasach państwowych za używanie własnego środka lokomocji przy dostarczaniu sprzętu mechanicznego na zrab,
- 4) dodatku dla dróżników leśnych za konserwację i przechowywanie narzędzi oraz za używanie własnych rowerów do objazdu służbowego powierzonego odcinka robót oraz ryczałtu miesięcznego dla nadleśniczych, adiunktów, leśniczych i gajowych za utrzymanie własnych środków lokomocji,
- 5) wynagrodzenia kierowców autobusów używanych do przewozu wycieczek,
- 6) wynagrodzenia za czas ćwiczeń (prób) i występów orkiestr zakładowych,
- 7) ekwiwalentu za pranie i reperację odzieży roboczej, wykonywane we własnym zakresie przez pracowników,
- 8) dodatku za dyżur i za udział w wyprawach ratunkowych Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego,
- 9) ekwiwalentu za nie wykorzystany urlop,
- 10) dodatków godzinowych wypłacanych na kolei pracownikom drużyn lokomotywowych i konduktorskich,

- 11) ekwiwalentu za przejazdy koleją, wypłacanego na podstawie Karty górnika,
- 12) zasiłku na zagospodarowanie dla nauczycieli; jednorazowego zasiłku na zagospodarowanie przysługującego niektórym pracownikom służby zdrowia po raz pierwszy przystępującym do pracy,
- 13) zasiłku osiedleniowego dla nauczycieli,
- 14) wartości posiłków profilaktycznych i regeneracyjno-wzmacniających, a także innych środków wydawanych do spożycia pracownikom bezpłatnie lub częściowo odpłatnie oraz dodatku kalorycznego dla personelu latającego i pokładowego w lotnictwie cywilnym,
- 15) ekwiwalentu za przedłużenie używalności odzieży roboczej lub obuwia ochronnego oraz za używanie odzieży własnej zamiast roboczej przez pracowników, uczniów i studentów,
- 16) wynagrodzeń pieniężnych z funduszu premiowego w państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej,
- 17) wynagrodzeń i nagród za racjonalizację i wynalazczość,
- 18) ponadplanowych wypłat z osobowego funduszu płac, realizowanych w przedsiębiorstwach gospodarki komunalnej i mieszkaniowej z tytułu wcześniejszego rozpoczęcia lub przedłużenia okresu ogrzewczego, jak również z tytułu przedłużania czasu pracy własnych pracowników zatrudnionych przy odśnieżaniu,
- 19) dodatkowego wynagrodzenia dla niektórych pracowników domów wczasowych świadczących usługi dla konsumentów nie będących mieszkańcami domów wczasowych,
- 20) premii dla niektórych pracowników domów wypoczynkowych i zarządów okręgów Funduszu Wczasów Pracowniczych za czynności i prace związane z organizacją kwater i ośrodków w kwaterach obcych oraz sprzedażą skierowań na miejsca nie objęte planem eksploatacyjnym domów wczasowych,
- 21) premii specjalnych za ekonomiczną eksploatację taksovek,
- 22) wynagrodzeń za zbieranie, sortowanie, pakowanie i przekazywanie odpadów użytkowych z termoplastycznych tworzyw sztucznych,
- 23) wynagrodzenia za zbieranie czerstwego pieczywa w budynkach mieszkalnych,
- 24) wynagrodzenia za ratownictwo morskie,
- 25) gratyfikacji, nagród jubileuszowych, zapomóg i odpraw,
- 26) nagród, z wyjątkiem wypłacanych za działalność podstawową z własnych środków przeznaczonych na wynagrodzenia,
- 27) dodatku do wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych,
- 28) dodatku w wysokości 100% wynagrodzenia zasadniczego, wypłacanego za pracę w dodatkowe dni wolne od pracy,
- 29) całkowitego wynagrodzenia, łącznie ze 100% dodatkiem wynikającym z kategorii osobistego zaszeregowania, wypłacanego pracownikom kopalń węgla ka-

miennego i innych kopalń głębinowych, podejmującą pracę na zasadach pełnej dobrowolności:

— w wolne soboty przy wykonywaniu robót związanych z wydobywaniem węgla, przy wykonywaniu robót remontowo-konserwacyjnych i równorzędnych oraz zatrudnionym przy stałej obsłudze urzędzeń,

— w niedziele i inne dni ustawowo wolne od pracy, zatrudnionym przy robotach remontowo-konserwacyjnych i równorzędnych oraz zatrudnionym przy stałej obsłudze urzędzeń.

2. Za wynagrodzenie uważa się również wynagrodzenie za usługi załadunkowe i wyładunkowe zaliczane do bezosobowego funduszu płac, wypłacane członkom brygad załadunkowo-wyładunkowych przez zatrudniający ich zakład pracy.

3. Za wynagrodzenie uważa się również zaliczane do funduszu honorariów:

- 1) wynagrodzenia nieetatowego personelu redakcyjnego czasopism w przedsiębiorstwach wydawniczych,
- 2) wynagrodzenia i tantiemy wypłacane twórcom przez stowarzyszenia twórców,
- 3) nagrody za prace wykonywane na podstawie umów zlecenia lub umów o dzieło (np. nagrody dla realizatorów filmów),
- 4) wynagrodzenia za opracowania naukowo-badawcze i rozwojowe, wykonywane przez pracowników placówek naukowych poza obowiązującym ich czasem pracy lub poza obowiązującym wymiarem zajęć,
- 5) inne wynagrodzenia zaliczane do funduszu honorariów, związane z:
  - a) przygotowaniem, realizacją i rozpowszechnianiem filmów,
  - b) przygotowaniem, realizacją i organizacją imprez artystycznych, teatralnych, muzycznych, audycji radiowych i telewizyjnych oraz nagrań płytowych,
  - c) przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, druków akcydensowych i opakowań,
  - d) projektowaniem i wykonywaniem usług artystycznych z zakresu plastyki,
  - e) przygotowaniem środków reklamy,
  - f) przygotowaniem materiałów instruktażowych i szkoleniowych,
  - g) korespondencją redakcji z czytelnikami, publikowaną w prasie,
  - h) twórczością kompozytorską.

4. Za wynagrodzenie uważa się także równowartość wydanych pracownikowi w danym roku świadczeń w naturze oraz ekwiwalent pieniężny za takie świadczenia, zaliczane do osobowego funduszu płac.

§ 5. 1. Za wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia w nie uspołecznionym zakładzie pracy uważa się wynagrodzenie zgłoszone do ubezpieczenia społecznego.

2. Za wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia za granicą na podstawie oddelegowania lub skierowania do pracy uważa się wynagrodzenie w dewizach lub w dewizach i w złotych (z wyjątkiem dodatku za rozłąkę).

§ 6. W razie przyjmowania dla celów ubezpieczenia społecznego wynagrodzenia zryczałtowanego wynagrodzenie takie przyjmuje się również przy ustalaniu uprawnień do podwyższonego zasiłku rodzinnego.

§ 7. 1. W razie zwiększenia się lub zmniejszenia liczby członków rodziny dochód przypadający na członka rodziny ustala się ponownie, dzieląc dotychczasową kwotę dochodu przez aktualną liczbę członków rodziny.

2. W razie uzyskania nowego źródła dochodu przez pracownika, jego małżonka lub członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, prawo do podwyższonego zasiłku rodzinnego ustala się ponownie na podstawie dochodu rodziny z okresu trzech pierwszych miesięcy kalendarzowych następujących po uzyskaniu tego źródła dochodu.

3. W razie utraty źródła dochodu przez jednego z członków rodziny dochód przypadający na członka rodziny ustala się ponownie na podstawie dochodów osiągniętych w roku poprzednim, z wyłączeniem utraconego źródła dochodu.

4. W razie zmniejszenia się przeciętnego miesięcznego dochodu rodziny w związku ze zmianą źródła dochodu przez pracownika lub członka jego rodziny dochód przypadający na członka rodziny ustala się ponownie na podstawie dochodu rodziny z okresu trzech pierwszych miesięcy kalendarzowych następujących po zmianie źródła dochodu.

5. Zmiana wysokości zasiłku rodzinnego ze względu na okoliczności wymienione w ust. 1, 3 i 4 następuje po-

czynając od miesiąca, w którym zaszły te okoliczności, a ze względu na okoliczności wymienione w ust. 2 — po upływie 3 miesięcy.

§ 8. 1. Uprawnienia do podwyższonego zasiłku rodzinnego dla pracownika, który nabył po raz pierwszy prawo do zasiłku rodzinnego w związku:

- 1) z podjęciem zatrudnienia — ustala się na podstawie dochodu rodziny z okresu zatrudnienia, który wymagany jest do nabycia prawa do zasiłku rodzinnego (3 miesiące),
- 2) z urodzeniem się dziecka — ustala się na podstawie dochodu rodziny z roku poprzedzającego rok, w którym urodziło się dziecko.

2. W razie zmiany przez pracownika miejsca pracy z zachowaniem uprawnień do zasiłków rodzinnych zasiłki rodzinne w nowym zakładzie pracy wypłaca się do końca roku kalendarzowego w wysokości, jaka była ustalona w poprzednim zakładzie pracy, z zastrzeżeniem § 7.

3. Jeżeli pracownikowi przysługują zasiłki rodzinne od pierwszego miesiąca, w którym podjął zatrudnienie, wypłaca się je przez okres pierwszych 3 miesięcy w wysokości podstawowej; po upływie 3 miesięcy ustala się na podstawie dochodu rodziny z tych 3 miesięcy, czy pracownikowi przysługują zasiłek rodzinny w wysokości podwyższonej i w razie stwierdzenia uprawnień do zasiłku w tej wysokości, wyrównuje się go za okres od podjęcia zatrudnienia.

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 22 grudnia 1931 r. (poz. 191).

STANY FIZYCZNE, PSYCHICZNE I PSYCHOFIZYCZNE UZASADNIAJĄCE WYPŁATĘ ZWIĘKSZONEGO ZASIŁKU RODZINNEGO

Za stany fizyczne, psychiczne lub psychofizyczne, uzasadniające zwiększenie zasiłku rodzinnego w myśl § 16 rozporządzenia, uważa się:

- 1) wrodzone wady rozwojowe z porażeniami lub niedowładami kończyn, upośledzające w znacznym stopniu zdolność chwytłą rąk lub utrudniające samodzielne poruszanie się,
- 2) inne wady wrodzone lub kalectwa, upośledzające w bardzo znacznym stopniu sprawność narządu ruchu,
- 3) wrodzone lub nabyte ubytki anatomiczne kończyn górnej lub dolnej, upośledzające w znacznym stopniu zdolność chwytłą rąk lub utrudniające poruszanie się,
- 4) zespoły neurologiczne będące następstwem urazów okołoporodowych,
- 5) niedowład lub porażenia będące następstwem chorób lub urazów układu nerwowego, upośledzające w znacznym stopniu zdolność chwytłą rąk lub utrudniające samodzielne poruszanie się,
- 6) niedorozwoje umysłowe począwszy od niedorozwoju umiarkowanego (iloraz inteligencji około 50 i poniżej według klasyfikacji międzynarodowej),
- 7) psychozy i zespoły psychotyczne o znacznym nasileniu, w których okres leczenia przekracza 6 miesięcy,

- 8) padaczkę z wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi,
- 9) wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku powodujące znaczne ograniczenie jego sprawności (obniżenie ostrości wzroku w oku lepszym do 5/35 lub 0,15 wg Snellena po wyrównaniu wady wzroku szklami korekcyjnymi lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30°),
- 10) głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu (mierzone na częstotliwości 2000 Hz o natężeniu od 80 dB),
- 11) niemotę lub bardzo znaczne zaburzenia mowy, wymagające współdziałania w procesie uczenia się,
- 12) wrodzone lub nabyte wady układu krążenia i oddechowego, znacznie upośledzające sprawność organizmu,
- 13) inne stany chorobowe lub po przebytych chorobach, powodujące upośledzenie sprawności ogólnej, utrudniające w znacznym stopniu możliwość samodzielnego poruszania się lub stany wymagające opieki i pomocy rodziców w leczeniu i rehabilitacji dziecka (np. ciężkie postaci cukrzycy) lub jego ochrony przed możliwością doznania urazu (np. hemofilia).